

Το Θεώρημα του Fatou

Θεώρημα 1. Αν $f \in H^2$,¹ υπάρχει σύνολο $\Delta \subseteq \mathbb{R}$ με μηδενικό μέτρο Lebesgue ώστε για κάθε $t \notin \Delta$,

$$\lim_{r \nearrow 1} f(re^{it}) = \tilde{f}(e^{it}).$$

Απόδειξη. Ξερούμε ήδη ότι $\lim_{r \nearrow 1} \|f_r - \tilde{f}\|_{L^2}$ ως προς τη νόρμα του $L^2(\mathbb{T})$ (όπου $f_r(e^{it}) = f(re^{it})$ ($r \in (0, 1)$)).

Συμβολισμός. Για συντομία θετούμε $\phi : [-\pi, \pi] \rightarrow \mathbb{C} : \phi(t) = \tilde{f}(e^{it})$.

Παρατηρούμε ότι, αφού $\tilde{f} \in L^2(\mathbb{T})$, έχουμε $\phi \in L^1([-\pi, \pi])$.

Έχουμε δειξει ότι

$$\begin{aligned} f(re^{it}) &= \frac{1}{2\pi} \int_{-\pi}^{\pi} \tilde{f}(e^{is}) P_r(t-s) ds = \frac{1}{2\pi} \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) P_r(t-s) ds \\ &= \frac{1}{2\pi} \int_{t+\pi}^{t-\pi} \phi(t-x) P_r(x) d(-x) \\ &= \frac{1}{2\pi} \int_{-\pi}^{\pi} \phi(t-x) P_r(x) dx. \end{aligned}$$

Άρκει λοιπόν να δειξουμε το ακόλουθο

Θεώρημα 2 (Fatou). Αν $\phi \in L^1([-\pi, \pi])$, υπάρχει σύνολο $\Delta \subseteq [-\pi, \pi]$ με μηδενικό μέτρο Lebesgue ώστε για κάθε $t \notin \Delta$,

$$\lim_{r \nearrow 1} \frac{1}{2\pi} \int_{-\pi}^{\pi} \phi(t-x) P_r(x) dx = \phi(t).$$

Απόδειξη. Αν η ϕ είναι (σχεδόν παντού) ίση με μια σταθερά c , τότε $f(re^{it}) = c$ για κάθε $re^{it} \in \mathbb{D}$ οπότε το όριο υπάρχει και ισούται με c . Μπορούμε λοιπόν χωρίς βλάβη, αφαιρώντας εν αναγκή τη σταθερά $\int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) ds$ από την ϕ , να υποθεσουμε ότι

$$\int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) ds = 0. \quad (m)$$

Θεωρούμε τώρα το αοριστο ολοκλήρωμα της ϕ

$$\psi(t) := \int_{-\pi}^t \phi(s) ds$$

Η ψ είναι βεβαίως καλά ορισμένη και συνεχής (!) στο $[-\pi, \pi]$.

Από το Θεώρημα Διαφορισής του Lebesgue² η παραγωγός της ψ υπάρχει και ισούται με $\phi(t)$

---

¹fatou, 1 Μαρτίου 2026

²Κουμουλλης-Νεγρεποντης 14.13, Γιαννοπουλος [2022] 2.4.7

σχεδον για καθε $t \in (-\pi, \pi)$. Επισης, εχουμε $\psi(-\pi) = 0$ απο τον ορισμο και $\psi(\pi) = 0$ λογω της (m).

Επεκτεινουμε τις ψ και ϕ περιοδικα στο $\mathbb{R}$ και ονομαζουμε $\Delta \subseteq \mathbb{R}$ το (m-μηδενικο) συνολο ωστε

$$t \in \mathbb{R} \setminus \Delta \Rightarrow \exists \psi'(t) = \phi(t).$$

Για τεχνικους λογους αντικαθιστουμε το Δ με το $\Delta \cup (\Delta - \pi)$ ωστε να εξασφαλισουμε οτι $s \in \Delta \Rightarrow s - \pi \in \Delta$.

Εχουμε τωρα, σταθεροποιωντας ενα $t_0 \notin \Delta$, αφου $\psi'(s) = \phi(s)$ σχεδον για καθε s ,

$$\begin{aligned} \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) P_r(t_0 - s) ds &= \int_{-\pi}^{\pi} \psi'(s) P_r(t_0 - s) ds \\ &\stackrel{(bp)}{=} [P_r(t_0 - s) \psi(s)]_{-\pi}^{\pi} - \int_{-\pi}^{\pi} \psi(s) dP_r(t_0 - s) \\ &= 0 + \int_{-\pi}^{\pi} \psi(s) P_r'(t_0 - s) ds \end{aligned} \quad (1)$$

οπου στη σχεση (bp) εφαρμοσαμε «ολοκληρωση κατα μερη» (θα αιτιολογηθει χωριστα στο τελος) και χρησιμοποιησαμε οτι $\psi(-\pi) = \psi(\pi) = 0$.

Υπενθυμιζουμε τωρα οτι $P_r(x) = \frac{1-r^2}{1-2r \cos x + r^2}$ οποτε, για καθε $x \in (-\pi, \pi)$,

$$P_r'(x) = \frac{2r(r^2 - 1) \sin x}{(1 - 2r \cos x + r^2)^2} = -P_r'(-x).$$

Απο την (1) εχουμε λοιπον (με την αλλαγη μεταβλητης $s \rightarrow t - s$)

$$\begin{aligned} \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) P_r(t_0 - s) ds &= \int_{-\pi}^{\pi} \psi(t_0 - s) P_r'(s) ds \\ &= \int_{-\pi}^0 \psi(t_0 - s) P_r'(s) ds + \int_0^{\pi} \psi(t_0 - s) P_r'(s) ds \\ &= \int_{\pi}^0 \psi(t_0 + x) P_r'(-x) d(-x) + \int_0^{\pi} \psi(t_0 - s) P_r'(s) ds \\ &= - \int_{\pi}^0 \psi(t_0 + x) (-P_r'(x)) dx + \int_0^{\pi} \psi(t_0 - s) P_r'(s) ds \\ &= - \int_0^{\pi} \psi(t_0 + x) P_r'(x) dx + \int_0^{\pi} \psi(t_0 - s) P_r'(s) ds \\ &= \int_0^{\pi} (\psi(t_0 - s) - \psi(t_0 + s)) P_r'(s) ds \\ &= \int_0^{\pi} \frac{\psi(t_0 + s) - \psi(t_0 - s)}{2 \sin s} \frac{4r(1 - r^2) \sin^2 s}{(1 - 2r \cos s + r^2)^2} ds. \end{aligned} \quad (2)$$

Ισχυρισμος Εστω $t_0 \notin \Delta$. Η συναρτηση

$$h_{t_0}(s) := \frac{\psi(t_0 + s) - \psi(t_0 - s)}{2 \sin s}$$

επεκτεινεται σε συνεχη συναρτηση στο $[0, \pi]$.

Αποδειξη Ισχυρισμου. Βεβαιως η h_{t_0} οριζεται και ειναι συνεχης στο $(0, \pi)$. Αρκει λοιπον να δειχθει οτι υπαρχουν (στο $\mathbb{C}$) τα ορια στα ακρα:

Πραγματι, στο 0 υπαρχει το οριο

$$\begin{aligned} \lim_{s \rightarrow 0} \frac{\psi(t_0 + s) - \psi(t_0 - s)}{2 \sin s} &= \lim_{s \rightarrow 0} \left(\frac{\psi(t_0 + s) - \psi(t_0)}{2s} + \frac{\psi(t_0) - \psi(t_0 - s)}{2s} \right) \frac{s}{\sin s} \\ &= \frac{\psi'(t_0) + \psi'(t_0)}{2} \cdot 1 = \phi(t_0). \end{aligned}$$

αφου $t_0 \notin \Delta$ οποτε η $\psi'(t_0)$ υπαρχει και ισουται με $\phi(t_0)$. Επισης, στο π υπαρχει το οριο

$$\begin{aligned} \lim_{s \rightarrow \pi} \frac{\psi(t_0 + s) - \psi(t_0 - s)}{2 \sin s} &= \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\psi(t_0 + \pi + x) - \psi(t_0 - \pi - x)}{2 \sin(\pi + x)} \\ &= \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\psi(t_0 + \pi + x) - \psi(t_0 + \pi - x)}{-2 \sin(x)} = -\phi(t_0 + \pi) \end{aligned}$$

εφοσον $\psi(t_0 - \pi - x) = \psi(t_0 + \pi - x)$ (περιοδικοτητα) και $t_0 + \pi \notin \Delta$.

Ο Ισχυρισμος αποδειχθηκε.

Κατα συνεπεια, η h_{t_0} ανηκει στον $L^1([0, \pi])$.

Τελικα: Εστω $\epsilon > 0$. Αφου το οριο $\lim_{s \rightarrow 0} h_{t_0}(s)$ υπαρχει και ισουται με $\phi(t_0)$, υπαρχει $\delta \in (0, \pi)$ ωστε

$$0 < s < \delta \Rightarrow |h_{t_0}(s) - \phi(t_0)| < \epsilon. \quad (3)$$

Επισης, δεν ειναι δυσκολο να δειχθει ² οτι ο πυρηνας

$$K_r(s) := \frac{4(1 - r^2) \sin^2 s}{(1 - 2r \cos s + r^2)^2} = -\frac{1}{r} P_r'(s) \sin s$$

εχει την ιδιοτητα

$$\lim_{r \nearrow 1} K_r(s) = 0 \quad \text{ομοιομορφα ως προς } s \in [\delta, \pi]$$

οποτε υπαρχει $r_0 < 1$

$$r \in (r_0, 1) \Rightarrow \sup_{s \in (\delta, \pi]} K_r(s) < \epsilon. \quad (4)$$

Επισης υπολογιζεται οτι ²

$$\int_0^\pi K_r(s) ds = \pi \quad \text{για καθε } r < 1.$$

Συνεπως, απο την (2), διαιρωντας με r εχουμε, οταν $r \in (r_0, 1)$,

---

² Ασκησεις!!

$$\begin{aligned}
\frac{1}{r} \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) P_r(t_0 - s) ds - 2\pi\phi(t_0) &= \int_0^{\pi} \frac{\psi(t_0 + s) - \psi(t_0 - s)}{2 \sin s} \frac{4(1 - r^2) \sin^2 s}{(1 - 2r \cos s + r^2)^2} ds - 2\phi(t_0) \int_0^{\pi} K_r(s) ds \\
&= \int_0^{\pi} (h_{t_0}(s) - 2\phi(t_0)) K_r(s) ds \\
\left| \frac{1}{r} \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) P_r(t_0 - s) ds - 2\pi\phi(t_0) \right| &\leq \int_0^{\delta} |h_{t_0}(s) - 2\phi(t_0)| K_r(s) ds + \int_{\delta}^{\pi} |h_{t_0}(s) - 2\phi(t_0)| K_r(s) ds \\
&\leq \epsilon \int_0^{\delta} K_r(s) ds + \int_{\delta}^{\pi} |h_{t_0}(s) - 2\phi(t_0)| K_r(s) ds \quad \text{απο την (3)} \\
&< \epsilon \int_0^{\pi} K_r(s) ds + (\|h_{t_0} - 2\phi(t_0)\mathbf{1}\|_1) \epsilon \quad \text{απο Hölder και την (4)}
\end{aligned}$$

οπότε επεται οτι

$$\left| \frac{1}{r} \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) P_r(t_0 - s) ds - 2\pi\phi(t_0) \right| < \epsilon(1 + \|h_{t_0} - 2\phi(t_0)\mathbf{1}\|_1)$$

για καθε $r \in (r_0, 1)$, αρα $\lim_{r \nearrow 1} \frac{1}{r} \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) P_r(t_0 - s) ds = 2\pi\phi(t_0)$, επομενωσ

$$\lim_{r \nearrow 1} \frac{1}{2\pi} \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) P_r(t_0 - s) ds = \phi(t_0)$$

οπωσ δελαμε. □

Αιτιολογηση της σχεσης (1) (ολοκληρωση κατα μερη) Εστω $t_0 \notin \Delta$. Η συναρτηση $(t, s) \mapsto P'_r(t)\phi(s)$ ειναι απολυτωσ ολοκληρωσιμη σε καθε συμπαγεσ³ υποσυνολο του $\mathbb{R}^2$. Το διαδοχικο ολοκληρωμα

$$\int_{t_0 - \pi}^{t_0 + \pi} \left(\int_{-\pi}^{t_0 - t} P'_r(t)\phi(s) ds \right) dt$$

ισουται με το διπλο ολοκληρωμα

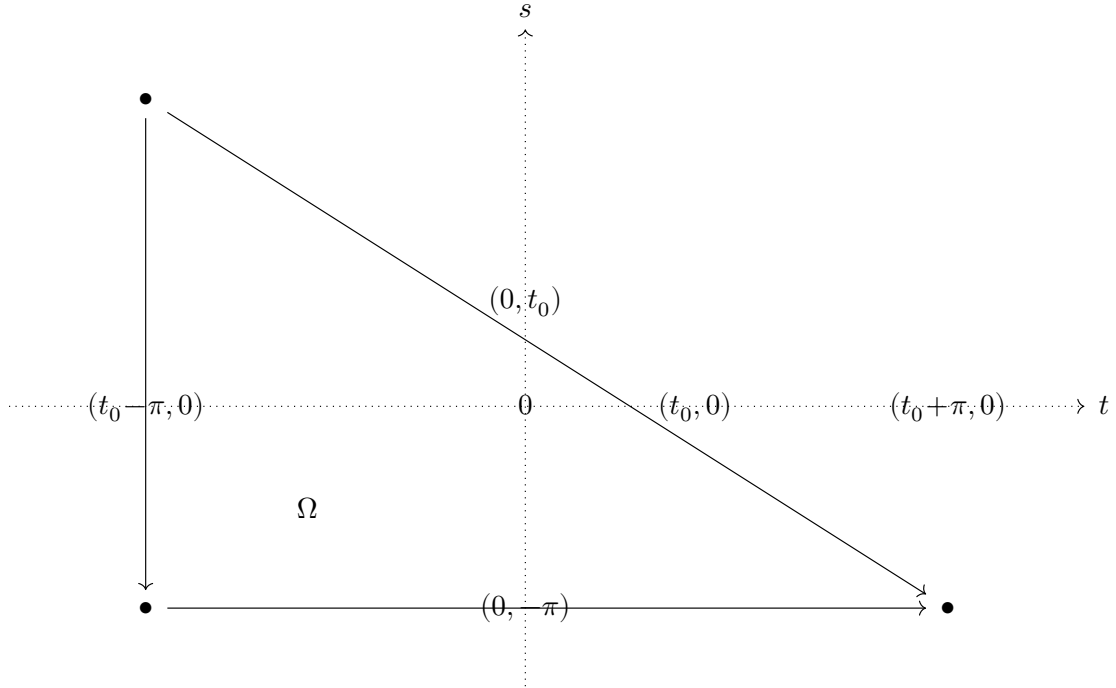
$$\iint_{\Omega} P'_r(t)\phi(s) dm_2(t, s) \quad (m_2: \text{μετρο Lebesgue στον } \mathbb{R}^2)$$

οπου

$$\begin{aligned}
\Omega &:= \{(t, s) \in \mathbb{R}^2 : t_0 - \pi \leq t \leq t_0 + \pi, -\pi \leq s \leq t_0 - t\} \\
&= \{(t, s) \in \mathbb{R}^2 : -\pi \leq s \leq \pi, t_0 - \pi \leq t \leq t_0 - s\}.
\end{aligned}$$

---

³γιατι σε καθε φραγγεμο ορθογωνιο $K = [a, b] \times [c, d]$ εχουμε $\iint_K |P'_r(t)\phi(s)| dm_2(s, t) = \int_a^b P'_r(t) dt \int_c^d |\phi(s)| ds < \infty$

Επομενως, απο το Θεωρημα Fubini, αλλαζοντας την ταξη ολοκληρωσης εχουμε

$$\begin{aligned}
\int_{t_0-\pi}^{t_0+\pi} \left(\int_{-\pi}^{t_0-t} P_r'(t)\phi(s)ds \right) dt &= \int_{-\pi}^{\pi} \left(\int_{t_0-\pi}^{t_0-s} P_r'(t)\phi(s)dt \right) ds \\
&= \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) \left(\int_{t_0-\pi}^{t_0-s} P_r'(t)dt \right) ds \\
&= \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s) (P_r(t_0-s) - P_r(t_0-\pi)) ds \\
&= \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s)P_r(t_0-s)ds - P_r(t_0-\pi) \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s)ds \\
&= \int_{-\pi}^{\pi} \phi(s)P_r(t_0-s)ds
\end{aligned}$$

εφοσον $\int_{-\pi}^{\pi} \phi(s)ds = 0$. Εχουμε λοιπον

$$\begin{aligned}
\int_{-\pi}^{\pi} \phi(s)P_r(t_0-s)ds &= \int_{t_0-\pi}^{t_0+\pi} \left(\int_{-\pi}^{t_0-t} P_r'(t)\phi(s)ds \right) dt \\
&= \int_{t_0-\pi}^{t_0+\pi} P_r'(t) \left(\int_{-\pi}^{t_0-t} \phi(s)ds \right) dt \\
&= \int_{t_0-\pi}^{t_0+\pi} P_r'(t)\psi(t_0-t)dt = \int_{\pi}^{-\pi} P_r'(t_0-s)\psi(s)d(-s) \\
&= \int_{-\pi}^{\pi} P_r'(t_0-s)\psi(s)ds
\end{aligned}$$

οπως δελαμε. □